

LAUSUNTO

Helsinki 23.3.2021

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Viite: VN/21145/2020

Asia: Kuuleminen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenjärjestelymahdollisuuksia selvittävän työryhmän ehdotuksesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Emily Strohm, emily.strohm@soste.fi, +358 50 36702 63

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

1. Onko ratkaisuehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen sote-uudistuksen toteutuessa?

Työryhmä ehdottaa perustettavaksi valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan valvontaviraston, johon yhdistetään nykyiset Valviran tehtävät sekä aluehallintovirastojen peruspalvelut-, oikeusturva- ja luvat- vastuualueiden tehtävät, siltä osin kuin ne ovat STM:n ohjauksessa. Virasto perustettaisiin ennen sote-uudistuksen voimaantuloa. SOSTE katsoo, että työryhmän ehdotus on perusteltu.

Ehdotuksen tehneen työryhmän asettamisen taustalla ovat mm. hallinnonalan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien ja virastojen hajautuneisuus, työnjaon osittainen päällekkäisyys tai rinnakkaisuus sekä tulosohjauksen ja toiminnan koordinaation haasteet. Rakenne ei ole tällä hetkellä selkeä eri toimijoiden, myöskään asiakkaan, näkökulmasta.

Sote-uudistus asettaa uusia tarpeita ja vaatimuksia palvelujärjestelmän valvonnalle. SOSTE katsoo, että on hyvä, että valvonnan painopistettä pyritään suuntaamaan järjestämisvelvollisuuden laillisuusohjaukseen sekä omavalvontatehtävän valvontaan nykyiset aluerajat ylittävästi. On myös tärkeää, että muutoksessa varmistetaan asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen ja edistäminen sekä perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen niin muutosvaiheessa kuin hyvinvointialueiden toiminnan vakiinnuttamisessa eri alueilla.

SOSTE katsoo, että virastolla tulee olla riittävät resurssit ohjata ja valvoa ihmisten perusoikeuksien toteutumista. Kansalaisten ja sote- palvelujentuottajien kannalta valvonnan tulee olla oikeudenmukaista ja yhdenvertaista sekä vaikuttavaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta ja ohjaus on tärkeää, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta uudistetaan. Muutosvaiheessa viraston ohjauksen ja valvonnan rooli on keskeinen.

Sanna Marinin hallituksen esityksessä järjestämislaiksi säädettäisiin hyvinvointialueeseen kohdistuvasta viranomaisvalvonnasta ja valvontaviranomaisten toimivaltuuksista. Ehdotetut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 luvun säännökset mielestämme kiitettävällä tavalla täsmentäisivät osapuolten vastuita valvonnan toteuttamisessa. Esimerkiksi

hyvinvointialueiden ja yksityisten palveluntuottajien velvollisuus ylläpitää julkista omavalvontaohjelmaa edistää osaltaan sitä, että palvelujen laatua ja turvallisuutta jatkuvasti seurataan ja kehitetään. Samoin pidämme erittäin tärkeänä sitä, että lain 40-41 §:ssä korostetaan hyvinvointialueiden velvollisuutta seurata, että yksityiset palveluntuottajat noudattavat tehtyjä ostopalvelusopimuksia, koska sopimusvalvonnassa on ollut merkittäviä puutteita.

2. Mikäli ratkaisuehdotus ei mielestänne ole tarkoituksenmukainen, millainen ratkaisuehdotus mielestänne parhaalla tavalla vastaisi todettuihin kehittämistarpeisiin sote-uudistuksen asettamassa kiireellisessä aikataulussa?

-

3. Mikäli ratkaisuehdotus päätetään toteuttaa, mitä toimeenpanon suunnittelussa tulisi erityisesti ottaa huomioon?

Sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaan oikeusturvaa pyritään esitetyn järjestämislain mukaan toteuttamaan omavalvonnan sekä ennakkollisen ja kanteluihin perustuvan viranomaisvalvonnan keinoin. Oikeusturvajärjestelmä säilyisi siis pääpiirteiltään nykyisenkaltaisena. Hyvinvointialueilla tulee palveluiden järjestäjänä olemaan suuri omavalvontavastuu. Pelkkä omavalvontavastuu ei kuitenkaan riitä, vaan valvontaviranomaisen tulee voida turvata asiakkaan oikeusturvan toteutuminen silloin kun palveluiden saatavuudessa tai laadussa ilmenee puutteita. On tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas tietää miten toimia, mikäli oikeusturva ei toteudu.

4. Mitä muuta haluatte tuoda esiin?

Sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvonnan ja kollektiivisten oikeussuojakeinojen kehittäminen on tärkeää ja tähän tarkoitukseen ehdotettu järjestämislaki sisältää mielestämme oikeasuuntaisia ehdotuksia. Kuitenkin tulevaisuudessakin tullaan todennäköisesti kohtaamaan tilanteita, joissa potilaan tai asiakkaan oikeusturva ei toteudu, palveluntuottajan omavalvonta ei toimi lain edellyttämällä tavalla, eivätkä hyvinvointialueet tai valvontaviranomaiset kykene ongelmaa nopeasti korjaamaan. Tällaisissa tilanteissa puutteellista hoitoa saavan yksittäisen asiakkaan oikeuksia saatetaan loukata tavalla, johon puuttumiseksi ei nykyisin ole käytössä riittävän tehokkaita oikeussuojakeinoja.

Asiakkaan yksilöllistä oikeussuojaa pystyttäisiin osittain parantamaan helpottamalla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia hakea vahingonkorvausta puutteellisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun heille aiheuttamasta vahingosta. Tämä on tavoitteena Oikeusministeriön kevään 2021 lainsäädäntösuunnitelmaan sisältyvässä hallituksen esityksessä asiakkaansuojan parantamisesta henkilöön kohdistuvissa palveluissa. Pidämmekin tärkeänä, että kyseinen lakiesitys käsiteltäisiin eduskunnassa ja saatettaisiin voimaan mahdollisimman pian.

SOSTE esittää, että valtakunnalliselle sosiaali- ja terveysalan valvontavirastolle asetetaan neuvottelukunta, joka käsittelee viraston kehittämissuuntia ja toimintalinjoja sekä tuo esiin eri sidosryhmien näkökulmia. Neuvottelukunnan kokoonpanossa tulee olla sosiaali- ja terveysalan järjestöjen edustus palvelujen käyttäjien näkökulman vahvistamiseksi.